

New York er vána fyrimynd

So nógvur er harðskapurin í USA, og tað er einki hjá øðrum londum at vilja líkjast, skrivur Karl Nolsøe

Marð og sor, neyð og deyði, hungur og ólukkur er gerandisdags kostur hjá teimum, sum lesabløð, hoyra útvarp og siggja sjónvarp.

Hetta ríður meira ella minni við øll frá barnárum av og ávirkar hugsan, lyndi, kenslur, atburð og dagliga lívið, so vanligt er tað, at hetta skolar dagliga inn yvir øll, at sjáldan verður givið far um tað. Tað er so mikið verri, tí tað treingir inn í øll og gerst týðandi partur av okkara medviti.

Tað var stórt ríkidømi í Føroyum at kunna liva í friði og náðum uttan at útast, at nakar fór at gera seg inn á teg fyri at ognar sær títt ella volda tær mein.

Geva vit okkum stundir, vita vit, at tað ónda og tann óndi atburðurin er veruligur, men ikki er hann altvaldandi. Tað góða og tann góði eru eisini veruligir og týða nógv meira og viðkoma okkum hvørja løtu vit liva.

Berlin múrurin rapaði og alt meira frættist eystanefst, eisini um illgerðir í stórbýum sum Moskva og St. Petersburg. Har er alt meira vandamikið at ferðast, russiska mafian otar seg inn allastaðni og lögreglan er

máttleys mógvogis henni og hennara brotsstovnum.

Tað fer at batna, verður sagt, tí samfelagið er við at umskapast við privatum virksemi, frium marknaði og friari kapitalismu. Teir vóna, at kapitalisma og demokrati, lóg og rættur fara at rína við hugsunarhátu og atburð hjá alt fleiri. Meira eystanfólk verða kunnað við friðarliga, rættvísa og demokratiska heimin, meira verða tey at virða rættvísi og ræðuligheit.

Vit kunnu hyggja inn hjá summum av teimum, sum siga seg vilja læra eysturlond at noma um frið, tryggleika, reiðuligheit og rættvísi. Bretar plaga siga: »Charity begins at home«, næstakærleikin byrjar heima.

USA er eisini nútímans demokrati við frium marknaði, friari kapping, privatum virksemi og ognarrætti, friari kapitalismu og fólkarræði. Tá New York er stórbýur, sum kann samanlíknast við St. Petersburg og Moskva, fara vit at hyggja at honum, sum helst skal verða mynstur fyri russisku stórbýirnar.

Í USA er ásettur rættur hjá

øllum borgarum at eiga vápn, og teir hava samanlagt fleiri vápn enn amerikanski herurin. Teir skulu kunna verja seg móti álópum og móti brotsfólkum. Einkin á leið komið samfelag er so merkt av livshóttandi og harðligum dagligum brotsgerðum sum USA.

Fólk eru har, sum royna at minka um vápnanøgðina, fyri at land teirra kann gerast friðarligt, minni vandafult fyri vanligt friðar fólk. Illa hevur borið til at fremja hesar ætlanir, tí múgvandi kapitalsterkar krefur berast fyri, at henda ógilla vápnanøgð verður varðveitt og helst veksur.

Í fjør hendi tó tað marksetandi, at fyri fyrstu ferð í amerikanskari søgu varð lóg lögð fyri tingið at avmarka vápnanytslu. Nóg kjak og stríð hevur verið um hana, men tó varð hon so endiliga viðtikið við teprum meiriluta.

Brady lógin tók við 1. jan. í ár. Hon fekk navn eftir ráðgeva fyrrverandi amerikanska forsetans Reagan. Brotsmaður ætlaði at drepa Reagan forseta og skeyt eftir honum, men raktu Brady, sum fekk lívslangt álvarsligt mein.

Í mong ár saman við samtum hava Brady og kona hans stríðst fyri lóggevu at avmarka friu søluna av skotvápnum.

Einhvør kundi fara í vápnahandil og keypa skotvápnið eftir egnum vali og tykki uttan at meira kravdi enn gjald fyri tað keypta. Brady lógin krevur, at tú biður eina viku, eftir at tú hevur umbiðið vápnið, meðan lögreglan kannar, um tú hevur framt grovar brotsgerðir, er ákærdur fyri soverðnar, er rýmingur úr fongsli ella undan dómi.

Vísar kanningarnar, at tú ert ósekur í tilfelli, flýggjar handilin tær vápnið.

Tá USA ár um ár hevur heimsmet í fólku dripnum við skotvápnum, má hetta kravið sigast at vera rímuligt.

Januar í ár er fyrsti mánaðin, hesar kanningar hava verið gjørdar. Úrlitið henda mánaðin var kanska ikki stórt, einans 1605 fólk fingi ikki keypsloyvi. Teirra millum vóru rýmingar, brotsfólk dómð fyri vápnad rán, morð og dráp

sambært upplýsingum frá einans 15 av deildarstatunum í USA, sum hevur um hálvthundrað fílt. Men sum sagt verður: »Hvat um tað? Tað er einans ein spurningur um lív ella deyða«.

Amerikanari búsettur í París skrivur til heimskent amerikanskt blað: »Við hvørt kunnger tygum ávarandi vegleiðingar frá stjórni um lond og landspartar, sum eru vandamiklir fyri ferðafólk. Tá eg og børn míni skulu aftur til USA, hevði dánt mær at fingið tygara vegleiðing um amerikanskar landspartar, sum eru so vandamiklar, at eg skal halda meg burtur frá teimum. Eg ræðist at fara heim aftur«. J. Schmitt, París.

Lögreglan í New York sigur tað vera hugaligt, at brotsgerðir minka har.

Um tú býrt har í býnum og fyri tær sjálvum endurtekur hesi tíðindi hart: »Brotsgerðir minka í New York, brotsgerðir minka í New York, brotsgerðir minka í New York osfr.«, fara fólk, sum hoyra teg, at flenna.

Sigur tú hetta ofta, verður tú kanska at trúgva tí. Tað kann tá vera vandamikið, um tú tosar teg sjálfan til at fara tær ein túr í »Central Park«, miðbýar parkina, meðan tað skýmur. Mammán í íbúðahúsum sigur kanska við børnini, at knallandi ljóðið er frá bil útstoytsblástri, so tey kunnu óttaleys fara út at spæla.

Grovar brotsgerðir minka 4%, sigur politið og siga seg frøast um gongdina. Teir siga almenningin mistaka seg, tá hann hevur ta fatan, at býurin er brotsligari enn nakrantíð.

New Yorkarin kennir neyvnan somu frøi sum politið, tí hann veit, at tøluni eru so ógvuslig, at ein lítul lækkan her ella har ríður ikki við lívsvirðið í hesum býi sum áhaldandi er so ófatuliga brotsligur og vandamikil.

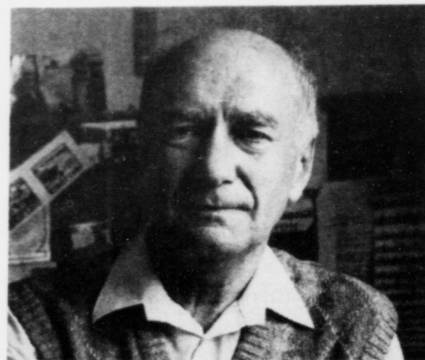
Í fjør minkaði morðtalið samanbórið við 1992 2,5%.

Sama dag hesi tíðindi komu í bløðunum, frættist úr Haiti, at 50 ella fleiri myrd fólk eru at finna í Fort Au Prince høvudsstaðnum hvønn mánað.

Um New York nakrantíð kemur niður á so fá morð hvønn mánað, verður býurin at bjóða til almenna veitslu.

2,5% fall síðan 1992 lækkan morðtalið niður á 1946 deyð í 1993, ella 3 ferðir so mong sum í Port Au Prince. 1500 av hesum lótu lív fyri skotum.

Morðtalið í New York var í fjør tað sama sum talið á fólku dripin í borgarastriðnum í Algier í fjør, hetta stríð, sum er um at skráða norðurafrikanska landið sundur.

í 1930 og 40 árunum myrdu teir árliga um 300 fólk í New York, um fjórðingur av teimum vóru skotin. Í fjórðingsöld hava gøturnar verið ótryggar fyri ikki brotsfólk.

Brotsgerðir eru so altvaldandi har, at lögreglan heldur fólk fara at gleðast um 2,5% fall, nú býurin árliga hevur næstan 2000 morð, 86000 rán, 112000 bilstuldrar og 99000 innbrot.

Lögreglan má halda New Yorkarar vera býttar, tá teir siga, tað vera framstig, at nú verða einans 35 fólk dripin um vikuna og eru einans 1600 rán frá sunnudegi til leygardags. Tað eru so tey, teir vita um og verða tald.

Um hetta kann sigast at vera framstig so Gud náði New York!

í árunum 1992 og 1993 vórðu tilsamans 10 útlendingar dripnir í Egyptalandi.

Óivað er meira spennandi at ferðast í USA t.d. í einglanna býi, Los Angeles, Florida ella hví ikki í New York? Um tú minnst at tekna stóra lívstrygging frammanundan.

J. Schmitt í París: »Eg ræðist at fara heim aftur«.

Verður tað at batna í St. Petersburg og Moskva um teir lurtu meira eftir teirra amerikansku vegleiðarum, sum siga, at jú meira líkt Amerika Rusland verður, jú meira demokratiskt verður tað.

Meta føroyingar tað sum ríkidømi at kunna liva í friði og náðum?

Karl Nolsøe

FØROYSK SÁPA - NÝTILIG TIL MONG ENDAMÁL

Er at fáa í flestu handlum í Streymoynni og Eysturoyinni – eisini at fáa aðrastaðni seinnl. Handlar kunnu bileggja frá heilsøluni Pf. Poul Hansen

NORD-TRADING
tlf. 21269 – fax. 21570
Box 14, FR-340 Kvívík

Til BLAÐSØLURNAR

sosialurin aftur ÚTSELDUR?

Boðið so beinanvegin frá á tlf. 11820.

Uttanfyri vanl. arbeiðstíð upplýsir telefonsvararin hvar ringjast skal fyri at fáa fleiri bløð.

Tíðindablaðið **SOSIALURIN**

